

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای گسترش و برنامه ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

تصوف و عرفان اسلامی

Sufism and Islamic Mysticism

مقطع دکتری تخصصی

گروه علوم حوزوی

پیشهادی دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ادیان و مذاهب

بیت

نام رشته: تصوف و عرفان اسلامی

عنوان گرایش: -

گروه: علوم حوزوی

دوره تحصیلی: دکتری تخصصی

کار گروه تخصصی: فلسفه و حکمت متعالیه

نوع مصوبه: بازنگری

پیشنهادی: دانشگاه غیرانتفاعی - غیر دولتی ادیان و مذاهب

تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۰۶/۰۲

برنامه درسی بازنگری شده دوره دکتری تخصصی رشته تصوف و عرفان اسلامی، در جلسه شماره ۱۵ تاریخ ۱۴۰۰/۰۶/۰۲ گروه علوم حوزوی به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه حوزوی پذیرفته می‌شوند، قابل اجرا است.

ماده دو - این برنامه درسی، جایگزین برنامه درسی رشته تصوف و عرفان اسلامی مصوب جلسه ۷۱۹ تاریخ ۱۳۸۸/۰۲/۲۶ شورای عالی برنامه‌ریزی بازنگری می‌شود.

ماده سه - این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول‌های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مرتبط با گروه علوم حوزوی پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می‌شود.

ماده چهار - این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمد رضا آهنچیان
دبیر کمیسیون برنامه‌ریزی آموزشی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی

برنامه درسی رشته

تصوف و عرفان اسلامی

SUFISM AND ISLAMIC MYSTICISM

مقطع دکتری

تهیه‌کنندگان:

امضا عضو هیات علمی دانشگاه

دکتر سید زینب

امضا عضو هیات علمی دانشگاه

دکتر علی فضل

امضا عضو هیات علمی دانشگاه

دکتر امیر خورامی

طرح بازنگری... به‌رندوسی *

طرح بازنگری... به‌رندوسی *

جدول تغییرات

در برنامه قبلی	در برنامه بازنگری شده
عرفان عملی و روشهای سیر و سلوک (جبرانی)	سیر و سلوک عرفانی (جبرانی)
هنر، تاریخ و ادبیات عرفانی (بررسی متون عرفان به زبانهای خارجی) (جبرانی)	هنر و ادبیات عرفانی (جبرانی)
-----	مکاتب عرفانی (جبرانی)
فلسفه عرفان و رابطه آن با اخلاق (اصلی)	فلسفه عرفان (تخصصی)
تاریخ تصوف و عرفان اسلامی در جهان (اصلی)	تاریخ تصوف در جهان معاصر (تخصصی)

فصل اول

مشخصات کلی برنامه درسی

با بررسی تاریخ گسترش اسلام در نقاط گوناگون کره خاکی، از این حقیقت پرده برداشته می‌شود که حضور عارفان و صوفیان بیش از همه در گسترش اسلام در این سرزمین‌ها نقش آفرین بوده است و به‌عنوان یک جریان فرهنگی فکری ظهور یافته‌اند. این جریان از نظر پیشینه تاریخی با نام «تصوف» به هم گره خورده است. امروزه جمعیت بی‌شماری از مسلمانان، از هر طبقه و سنی را همین گرایش‌های صوفیانه شکل می‌دهد که در آفریقا، بالکان، آسیای میانه، آسیای مرکزی، شبه‌قاره، آسیای شرقی و جنوب شرقی و در ایران و حتی در اروپا و آمریکا حضور پررنگی دارند. از این رو آشنایی با فرهنگ آنها ضروری می‌نماید.

تصوف اسلامی به‌عنوان یک حرکت اجتماعی تأثیرگذار در جوامع اسلامی، همواره توجه صاحب‌نظران را به خود جلب کرده است. حرکت تصوف اسلامی، ابعاد اجتماعی گسترده‌ای دارد و به‌ویژه برخی زمینه‌های اجتماعی در ظهور و گسترش آن، نقش بسیار مهمی داشته است. همین اثر باعث شده که برخی، حرکت تصوف اسلامی را در بنیان خود، جریانی اجتماعی بدانند و عده‌ای نیز از آن با عنوان «جنبش اجتماعی» یاد کنند. مفهوم جنبش اجتماعی از مباحث پیچیده و پرتناقض در جامعه‌شناسی سیاسی جدید به شمار می‌رود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که تصوف اسلامی، با وجود داشتن برخی وجوه اشتراک با جنبش‌های اجتماعی، در چندین شاخصه مهم، با آنها مغایرت دارد. همچنین نوع حرکت تصوف اسلامی با بسیاری از قیام‌ها و شورش‌های جهان قدیم نیز قابل انطباق نیست. با این‌همه برکات که بر چنین مطالعاتی مترتب است تاکنون در کشور ما فعالیت جامع و سازمان‌یافته‌ای برای شناخت تصوف و جایگاه عرفانی آن در سطح منطقه‌ای و جهانی صورت نگرفته است.

ب) مشخصات کلی، تعریف و اهداف

دوره دکتری تصوف و عرفان اسلامی رشته‌ای در حوزه علوم انسانی است که بر اساس ضوابط دانشگاهی پذیرفته شده در سطح بین‌المللی به منظور نیل به اهداف زیر برنامه‌ریزی شده است:

۱. تربیت و تأمین نیروی انسانی لازم و متخصص برای تدریس در دانشگاه‌های کشور
۲. تربیت و تأمین پژوهشگر و محقق در زمینه مطالعات مسائل و موضوعات مختلف عرفان و تصوف اسلامی
۳. تربیت نیروی متخصص جهت شناساندن ابعاد معنوی اسلام به جهان
۴. دفاع از هویت معنوی و روحی اسلام و تشیع در مقابل عرفان‌های وارادتی
۵. جذب داوطلبان مطالعات تخصصی عرفانی - اسلامی از کشورهای اسلامی
۶. فراهم ساختن امکانات علمی و تحقیقاتی برای طرح و اجرای پروژه‌های پژوهشی در زمینه تخصصی تصوف و عرفان و مقالات و تراث معنوی اسلام و برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های علمی و پژوهشی

پ) ضرورت و اهمیت

یکی از علومی که در دامن فرهنگ اسلامی زاده شد و رشد و تکامل یافت، «علم عرفان» است. عرفان ناب چه در بخش نظر و چه در حوزه عمل، همواره به کتاب و سنت و سیره نبوی و اولیای الهی استناد می‌کند و مایه‌های اولیه اندیشه و عمل خود را اسلامی می‌داند و بر بنای آن، اصول و قواعدی را پی‌ریزی می‌کند. لزوم تحقیق در مورد عرفان از اینجا آغاز می‌شود که گذشته از خود عارفان، در میان مسلمانان و غیرمسلمانان درباره ریشه‌ها و خاستگاه عرفان اسلامی، نظریه‌های مختلفی ارائه شده که باید شناخته شود و به پرسش‌های گوناگونی که در این زمینه مطرح است پاسخ داده شود علاوه بر این، چون ادبیات فارسی و تاریخ اسلامی از دیرباز همواره با جریان عرفان ارتباط نزدیک داشته است، بسیاری از لطایف ادب و حکمت و حتی برخی دقایق و واقعیات تاریخ ما به درستی و چنان که باید از میان متون و گزیده منابع عرفانی قابل شناسایی است.

در واقع؛ نه فقط تاریخ حکمت اسلامی از عهد فارابی و ابن سینا تا دوران‌های بعد و بسیاری از جریان‌های فکری و فلسفی وابسته به فرهنگ ما به نحوی با عرفان پیوند دارند، بلکه پاره‌ای از نهضت‌های اجتماعی هم در قرون گذشته اسلامی از تأثیر عوامل وابسته به عرفان برکنار نبوده‌اند و این جمله، ضرورت ادامه این جستجوها را در محدوده تحقیق و شناخت بی‌طرفانه علمی، الزامی و توجیه می‌کند.

به علاوه در دوره‌ای که «تهاجم فرهنگی» و تأثیر فرهنگ غربی، انسان عصر ما را دائم به سمت گرایش‌های اهریمنی و ضد انسانی و سوسه می‌کند و ذهن وی را از توجه به آنچه در ماورا است غافل و منحرف می‌سازد، طرح مباحث عرفانی می‌تواند مایه خرسندی و دلنوازی باشد و انسان ره گم کرده دنیای ما را از خذلان و وانهادگی یأس‌آمیز برهاند و به افق‌های روشن و وسیع انسانیت سوق دهد.

این نکته قابل تأکید است که جامعه اسلامی امروزه از یک سو با عرفان‌های وارداتی شرقی (اکنکار، اشو، تی‌ام) و غربی (شاهدان بیهو، کلیسای اتحاد و عرفان سرخ‌پوستی) مواجه است که توجه جوانان ما را به خود جلب کرده است. و از سوی دیگر وضعیت عرفان و داعیه داران عرفان و معنویت اسلامی در داخل کشور نیز چندان خرسند کننده نیست و جوانان دچار نوعی سردرگمی و حیرت‌اند، با آنکه یکی از مهمترین ابعاد انقلاب عظیم ملت ایران به رهبر حضرت امام خمینی (ره) احیای جنبه عرفانی و معنوی اسلام و شیعه بوده است، اما دانسته یا نادانسته این امر مغفول واقع شده و گو این که عزت و اعتبار معنوی و روحی تشیع به نفع یک جریان خاص مصادره شده است.

ظهور انقلاب عظیم اسلامی و احیای معنویت دینی همراه با خصیصه بزرگ و برجسته عرفانی امام راحل (ره)، ضرورت شناختن عرفان ناب اسلامی و مطالعه جامع در مجموعه آثار عرفانی و شناخت احوال عارفان بزرگ و به نام را مسلم می‌سازد.

باری دانشگاه ادیان و مذاهب در پی استقبال طلاب و دانشجویان از دوره‌های کارشناسی ارشد این رشته و پیدایش جنبه دوره دانشجویی از میان فضلا و طلاب اقدام به برنامه‌ریزی جهت دوره دکتری این رشته کرده است و برای این کار اهداف

و مشخصات کلی برنامه‌ها، سرفصل‌ها و گزیده منابع دوره دکتری این رشته با عنوان تصوف و عرفان اسلامی را تهیه و جهت تصویب تقدیم می‌نماید.

ت) تعداد و نوع واحدهای درسی

جدول (۱) - توزیع واحدها

نوع دروس	تعداد واحد
دروس جبرانی	۶
دروس تخصصی	۱۸
رساله	۱۸
جمع	۳۶

ث) مهارت، توانمندی و شایستگی دانش‌آموختگان

مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های ویژه	دروس مرتبط
توانمندی در شناخت و معرفی ابعاد معنوی اسلام به جهان	تاریخ تصوف در جهان معاصر
توانمندی دفاع از هویت معنوی و روحی اسلام و تشیع در مقابل عرفان‌های وارداتی	تشیع و تصوف
مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانمندی‌های عمومی	دروس مرتبط
توانایی شناخت و تحلیل جریان‌های نوظهور معنویت‌گرا در جهان معاصر	جریان‌شناسی معنویت‌گرایی در دنیای مدرن

ج) شرایط و ضوابط ورود به دوره

شرکت در این رشته منوط به داشتن مدرک کارشناسی ارشد یا سطح ۳ حوزه علمیه است، شرایط عمومی پذیرش تابع مقررات و مصوبات آموزش عالی و شرایط اختصاصی در چارچوب مقررات آموزش عالی، تابع سیاست‌های دانشگاه یا مؤسسه برگزارکننده است.

فصل دوم

جدول عناوین و مشخصات دروس

جدول (۲) - عنوان و مشخصات کلی دروس جبرانی

پیش نیاز / هم نیاز	تعداد ساعات		نوع واحد			تعداد واحد	عنوان درس	ردیف
	نظری	عملی	نظری - عملی	عملی	نظری			
	۳۲	-	-	-	☒	۲	سیر و سلوک عرفانی	۱.
	۳۲	-	-	-	☒	۲	هنر و ادبیات عرفانی	۲.
	۳۲	-	-	-	☒	۲	زبان تخصصی	۳.
	۳۲	-	-	-	☒	۲	تصوف و عرفان از منظر مستشرقان	۴.
	۳۲	-	-	-	☒	۲	مکاتب عرفانی	۵.

جدول (۳) - عنوان و مشخصات کلی دروس تخصصی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	نوع واحد			تعداد ساعات		پیش نیاز / هم نیاز
			نظری	عملی	نظری - عملی	نظری	عملی	
۱	وجود شناسی عرفانی	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۲	جهان شناسی عرفانی	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۳	انسان شناسی عرفانی	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۴	تفسیر و تاویل عرفانی	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۵	فلسفه عرفان	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۶	تاریخ تصوف در جهان معاصر	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۷	جریان شناسی معنویت گرایی در دنیای مدرن	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۸	تشیع و تصوف	۲	☒	-	-	۳۲	-	
۹	عرفان تطبیقی	۲	☒	-	-	۳۲	-	

فصل سوم

ویژگی‌های دروس

سیر و سلوک عرفانی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Mystical journey and behavior
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

تحقیق در باب معانی و آداب سلوک

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. تعریف مفاهیم و طریقه های سیر و سلوک
۲. احوال، منازل و مقامات
۳. ادواق، مواجید و فتوح
۴. اسفار اربعه
۵. بدایات، ابواب، معاملات، احوال
۶. اخلاق، حقائق و نهایات

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد
- آزمون پایان نیم سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. فتوحات مکیه، محی الدین ابن عربی
۲. منازل السائرين، خواجه عبدالله انصاری و شروح آن
۳. مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، عزالدین محمود کاشانی
۴. احیاء علوم الدین؛ ابو حامد محمد غزالی
۵. المحجۀ البیضاء فی احیاء الاحیاء، فیض کاشانی

هنر و ادبیات عرفانی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Mystical Art and Literature	عنوان درس به انگلیسی:
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

شرح و تفسیر متونی عرفانی و شناخت جلوه‌های عرفان در ادب فارسی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. حدیقه الحقیقه، سنایی
۲. منطق الطیر، عطار
۳. مثنوی، مولوی
۴. مرصاد العباد، نجم‌الدین رازی
۵. تذکره الاولیاء، عطار

عنوان درس به فارسی:		زبان تخصصی	
عنوان درس به انگلیسی:		Specialized language	
دروس پیش نیاز:		نظری ■ جبرانی ■	
دروس هم نیاز:			
تعداد واحد:		۲	
تعداد ساعت:		۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

آشنایی تخصصی با متون پیشرفته عرفانی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. مدخل‌های عرفانی در دایره‌المعارف:

Encyclopaedia of religion and ethics hastings.

The encyclopaedia of religion: mircea eliade.

Routledye encyclopedia of philosophy, Living religions Edited by john r. rinnells

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

Encyclopaedia of religion and ethics hastings.

The encyclopaedia of religion: mircea eliade.

Routledye encyclopedia of philosophy, Living religions Edited by john r. rinnells

تصوف و عرفان از منظر مستشرقان		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Sufism and mysticism from the perspective of Orientalists	عنوان درس به انگلیسی:
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

آشنایی با آثار و جریانهای فکری مستشرقان در حوزه تصوف و عرفان اسلامی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصلها:

۱. میزان نقش مستشرقان

۱,۱. مستشرقان و بازخوانی متون تصوف و عرفان

۱,۲. مستشرقان و فهم متون تصوف و عرفان

۱,۳. تأثیر شرق شناسان در نظام سازی معارف تصوف و عرفان اسلامی

۲. دسته بندی، سنخ شناسی آثار مستشرقان در حوزه تصوف و عرفان

۳. شناسایی پیشینه‌های عرفان شرقی و غربی در اندیشه‌های مستشرقان برای فهم اندیشه‌های عرفان اسلامی

۴. طبقه بندی دیدگاه‌های شرق شناسان معروف در حوزه عرفان: ایزوتسو، کربن، چیتیک، نیکلسون، آن ماری شیمل، ماسینیون، هلموت ریتز، کارل ارنست، مارتین لینگز، استیس، مارگارت اسمیت، فورمن

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

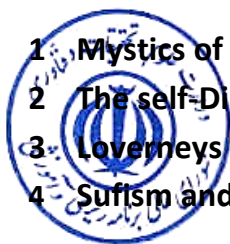
فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد

آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

1. Mystics of Islam: Reynold A. Nicholson
2. The self-Disclosure of God: William A. Chittick
3. Love in the East: Harry Old Meadow
4. Sufism and Taoism: Izutsu

مکاتب عرفانی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی:
■ نظری	■ جبرانی	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی تحلیلی پیدایی و تطور مکاتب عرفان اسلامی

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. کلیات: تعریفها و تقسیمها

۲- عرفان زاهدانه و عرفان عاشقانه

۳- مکتب بغداد (بصره - کوفه) -

۴. مکتب خراسان -

۵. مکتب ابن عربی

۶. عرفان شیعی

ت) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

۴۰ درصد فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال

۶۰ درصد آزمون پایان نیم‌سال

ج) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. ارزش میراث صوفیه، تألیف دکتر عبدالحسین زرین کوب
 ۲. جستجو در تصوف ایران و دنباله جستجو در تصوف ایران، تألیف دکتر عبدالحسین زرین کوب
 ۳. اوراد الاحباب و فصوص الأداب، تألیف ابوالمفاخر یحیی باخرزی
 ۴. تاریخ سلسله‌های طریقه نعمت‌اللهیه، تألیف دکتر مسعود همایونی
- History of Islamic Philosophy, Seyyed Hossein Nasr

وجود شناسی عرفانی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی: Mystical ontology
تخصصی	نظری	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی تحلیلی و نظام مند آراء وجود شناختی در عرفان اسلامی

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. مباحث مربوط به حقیقت وجود (مفهوم وجود، وحدت وجود، اصالت وجود، اطلاق وجود)
۲. مباحث مربوط به شئون و مراتب وجود/ تجلی/ صدور/ فیض
۳. اسماء و صفات
۴. اعیان ثابتة

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد
- آزمون پایان نیم سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. فصوص الحکم، محیی الدین عربی؛
۲. تمهید القواعد، صائن الدین علی بن محمد ترکه؛
۳. مصباح الانس بین المعقول و المشهود، محمد بن حمزه فناری؛
۴. مقدمه قیصری بر فصوص الحکم؛
۵. المشاعر، ملاصدرا.

جهان‌شناسی عرفانی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد		عنوان درس به انگلیسی:
تخصصی ■	نظری ■	دروس پیش‌نیاز:
		دروس هم‌نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی تحلیلی و نظام‌مند دیدگاه‌ها جهان‌شناختی در عرفان اسلامی

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. حضرات خمس، لاهوت، جبروت، ملکوت، ناسوت و حضرت انسان کامل
۲. اعیان ثابت
۳. عالم عقل
۴. عالم مثال
۵. ارتباط عوالم وجود

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. فصوص الحکم، ابن عربی، محی الدین؛
۲. تمهید القواعد، صائن الدین علی بن محمد الترکه؛
۳. شرح فصوص الحکم، جندی، مؤید الدین.
۴. مصباح الانس بین المعقول و المشهود، محمد بن جمزه

عنوان درس به فارسی: انسان شناسی عرفانی	
عنوان درس به انگلیسی: Mystical anthropology	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	تخصصی ■ نظری ■
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی تحلیلی در باب حقیقت و ابعاد وجودی انسان در نظام انسان شناسی عرفان اسلامی و تبیین آراء انسان شناختی عارفان مسلمان

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. آغاز و انجام انسان در عرفان
۲. نفس و مراتب آنز
۳. انسان و معاد.
۴. نبوت و رسالت
۵. ولایت و خلافت
۱. ابعاد وجودی انسان از منظر عارفان مسلمان
۲. انسان کامل
۳. سنخ شناسی انسان از منظر عرفان

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال ... درصد
- آزمون پایان نیم سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. انسان کامل، جیلی
۲. الفتوحات المکیه، محی الدین ابن عربی
۳. رسائل قیصری
۴. فصوص الحکم، محی الدین بن عربی و شروح آن
۵. مصباح الانس بین المعقول و المشهود، محمد بن حمزه فناری.

عنوان درس به فارسی: تفسیر و تاویل عرفانی	
عنوان درس به انگلیسی: Mystical interpretation	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	تخصصی ■ نظری ■
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی و تحلیل قرآن در تگون مفاهیم و مسائل عرفان و تأثیر عرفان بر تفسیر قرآن

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. تاریخچه و سیر تحول تفسیر عرفانی	۳,۳. تفاوت تفاسیر عرفانی با دیگر روش های تفسیر
۲. مبانی تفسیر عرفانی	۴. آموزه های بنیادین عرفان در قرآن
۳. روش شناسی تفسیر عرفانی	۴,۱. آموزه های عرفان نظری
۳,۱. تفاسیر مبتنی بر عرفان نظری	۴,۲. آموزه های عرفان عملی
۳,۲. تفاسیر اشاری یا رمزی	

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت های کلاسی در طول نیم سال	... درصد
آزمون پایان نیم سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. لطائف الاشارات، قشیری
۲. کشف السرار وعده الابرار، رشیدالدین فضل الله میبیدی
۳. تفسیر سلمی، ابو عبدالرحمن سلمی
۴. عرائس البیان، روزبهان بقلی شیرازی
۵. اعجاز البیان فی تفسیر القرآن، صدرالدین قرنوی.

عنوان درس به فارسی: فلسفه عرفان	
عنوان درس به انگلیسی: Philosophy of mysticism	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:	تخصصی ■ نظری ■
دروس هم نیاز:	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

پژوهش در مبادی علم عرفان و بررسی تحلیلی خصایص و منزلت معرفت شناختی تجربه عرفانی

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. کلیات (چیستی فلسفه عرفان)
۲. تمایز عرفان از رشته های دیگر
۳. روش شناسی علم عرفان
۴. ماهیت تجربه عرفانی
۵. معرفت شناسی تجربه و سیر و
۶. زبان عرفان
۷. عرفان و دین
۸. عرفان و زندگی
۹. عرفان و فلسفه

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت های کلاسی در طول نیم سال
- آزمون پایان نیم سال
- ... درصد
- ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. عرفان و فلسفه؛ استیس، ترجمه بهاء الدین خرمشاهی

2. THE VARIETIES OF Religions Experience, Willim James
3. Mysticism and philosophical Analysis, Steven Katz
4. Reasons and Faiths, ninian smart
5. The idea of the HOLY, R.Otto,

عنوان درس به فارسی: تاریخ تصوف در جهان معاصر		عنوان درس به انگلیسی: History of Sufism in the Contemporary World
نوع درس و واحد	تخصصی	نظری
		دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی تاریخ و سیر تصوف و عرفان اسلامی در جهان، ارزیابی نقش تصوف در گسترش اسلام در جهان

اهداف ویژه:

پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. تصوف در آسیای مرکزی و قفقاز	۴. تصوف در چین	۷. تصوف در مصر
۲. تصوف در شبه قاره هند	۵. تصوف در آسیای صغیر و بالکان	۸. تصوف در آفریقا
۳. تصوف در جنوب شرقی آسیا	۶. تصوف در اندلس	۹. تصوف اسلامی در غرب

ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال	... درصد
آزمون پایان نیم‌سال	... درصد

ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. دانشنامه جهان اسلام.
۲. دایرة المعارف بزرگ اسلامی.
۳. الطرق الصوفیه فی مصر، نشاتها و نظمها، عامر النجار.
۴. تاریخ تصوف در هند، اظهر عباس رضوی.
۵. الطریقه الادریسیه فی السودان، علی صالح کرار.

جریان شناسی معنویت گرایی در دنیای مدرن		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	The stream of spirituality in the modern world	عنوان درس به انگلیسی:
تخصصی ■	نظری ■	دروس پیش نیاز:
		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

آشنایی با مبانی معنویت گرایی و راز ورزی در دوران مدرن و شناخت رابطه آن با دین سنتی و عرفان بر آمده از درون ادیان

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل ها:

۱. تمایز دین و معنویت
۲. فرهنگ غرب و دین عصر جدید
۳. ادیان جدید معنویت گرا و عرفان مسلک
۴. جریان شناسی معنویت گرایی در ایران

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

1. Sutcliffe, Steven J. *Children of New Age , A History of Spiritual Practices.*
2. Hount , Stephen J. *Alternative Religions : A Sociological Intruduction.*
3. Lucas, Phillip C. and Thomas Robbins, (eds) , *New Religious Movements in the 21st Century, legal, Political and Social Challenges in Global Perspective.*
4. Clarke, Peter B., *New Religions in Global Perspective, A study of religious change in the modern world.*
5. Wilson, Bryan and Jamie Crosswell(eds) , *New Religious Movements , Challenge and Response.*

عنوان درس به فارسی: تشیع و تصوف		
عنوان درس به انگلیسی:	Shiism and Sufism	نوع درس و واحد
دروس پیش نیاز:		تخصصی ■ نظری ■
دروس هم نیاز:		
تعداد واحد:	۲	
تعداد ساعت:	۳۲	

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

آشنایی با ربط و نسبت تاریخی تصوف با تشیع

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. دیدگاه ائمه اطهار درباره تصوف و صوفیه قرون نخست
۲. بررسی احادیث وارده علیه صوفیان
۳. رابطه تاریخی و چگونگی ورود تصوف در میان شیعیان
۴. دیدگاه و برخورد عالمان شیعی در قرون نخست با تصوف
۵. ورود اندیشه‌های صوفیانه در میان شیعیان
۶. آشنایی با روش‌ها و اندیشه‌های عارفان شیعی

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. جامع الاسرار و منبع الانوار، سید حیدر آملی و سایر آثار سید حیدر
۲. الفکر الشیعی و النزعات الصوفیه، الصله بین التصوف و التشیع، کامل مصطفی الشیبی.
۳. طرائق الحقایق، معصوم علی شاه
۴. الاثنی عشریه، شیخ حر عاملی
۵. المجلی، ابن ابی جمهور احسائی.

عرفان تطبیقی		عنوان درس به فارسی:
نوع درس و واحد	Comparative mysticism	عنوان درس به انگلیسی:
تخصصی ■		دروس پیش نیاز:
نظری ■		دروس هم نیاز:
		تعداد واحد: ۲
		تعداد ساعت: ۳۲

نوع آموزش تکمیلی عملی (در صورت نیاز): سفر علمی □ آزمایشگاه □ سمینار □ کارگاه □ موارد دیگر:

هدف کلی:

بررسی و تحلیل ویژگی‌های مشارب مهم عرفانی در فرهنگ غرب و شرق و شناخت وجوه تشابه و افتراق آنها

اهداف ویژه:

(پ) مباحث یا سرفصل‌ها:

۱. مفهوم، قلمرو و روش عرفان تطبیقی
۲. ابعاد مقایسه و تطبیق در عرفانهای مختلف
۳. مقایسه عرفانهای مختلف در حوزه سیر و سلوک
۴. مقایسه عرفانهای مختلف در حوزه عرفان نظری
۵. مقایسه عرفانهای مختلف در حوزه زبان عرفان
۶. عرفان به عنوان جوهر مشترک ادیان
۷. جریانهای معاصر عرفانی و بررسی وجوه تشابه و افتراق آنها

(ت) راهبردهای تدریس و یادگیری متناسب با محتوا و هدف:

(ث) راهبردهای ارزشیابی (پیشنهادی):

- فعالیت‌های کلاسی در طول نیم‌سال ... درصد
- آزمون پایان نیم‌سال ... درصد

(ج) ملزومات، تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای ارائه:

(چ) فهرست منابع پیشنهادی:

۱. آیین هندو و عرفان اسلامی، داریوش شایگان
۲. وحدت وجود به روایت ابن عربی و مایستر اکهارت، قاسم کاکایی
۳. اسماء و صفات الاهی، مرضیه شنکائی

4. *Mysticism East and West*, Rudolf Otto

5. *Sufism and Taoism*, Toshikiko Lzutso

